
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2021:11

Konsekvenser av ökad sekretess

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2021:94 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att utreda konsekvenserna av de förändringar i kyrkoordningens 54 kapitel som kyrkomötet fattade beslut om 2020. Då det enligt utskottets mening inte är meningsfullt att utvärdera bestämmelsernas konsekvenser när de varit i kraft en så kort tid föreslår utskottet att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:94.

Motionens förslag

Motion 2021:94 av Eric Westroth och Daniel Engström, Konsekvenser av ökad sekretess

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av de förändringar man gjorde i kyrkoordningens 54 kapitel under kyrkomötet 2020 och vilka begränsningar dessa ändringar innebär för transparensen och informationsinhämtningen för oberoende granskande aktörer såsom forskare, journalister, författare samt medlemmar i Svenska kyrkan som önskar att följa upp Svenska kyrkans interreligiösa samarbeten.

Bakgrund

Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa arbete

Sedan år 2013 regleras Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund i ett eget kapitel (kap. 59) i kyrkoordningen som därtill ligger under en helt egen avdelning i kyrkoordningen (Fjortonde avdelningen: Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund). Regleringen i kapitel 59 – som till stor del utgörs av hänvisningsbestämmelser till andra kapitel i kyrkoordningen – ger en överblick och sammanfattning av de bestämmelser i kyrkoordningen som tar sikte på den ekumeniska verksamheten. I inledningstexten till kyrkoordningens fjortonde avdelning anges den teologiska grunden för Svenska kyrkans ekumeniska engagemang. Av inledningstexten framgår bland annat att det ekumeniska arbetet sker på nationell nivå, i stiftet och i församlingarna. Församlingsekumeniken pekas ut som särskilt betydelsefull mot bakgrund av att det är där kristna från olika sammanhang möts, vilket ger möjlighet till att både ta del av varandras traditioner och att samverka i olika uppgifter där möjlighet finns.

Det är kyrkostyrelsen som, enligt 10 kap. 3 § punkten 3, svarar för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund. Till detta hör även ansvaret för religionsdialog, vilket bland annat speglas i inledningstexten till kyrkoordningens 14:e avdelning som talar om att ”söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition”. Detta synsätt betonas även i det europeiska dokumentet Charta Oecumenica undertecknat i Strasbourg år 2001, vilket Svenska kyrkan förbundet sig till. Att frågan om interreligiös dialog är högaktuell har även lyfts av biskopsmötet som under år 2019 gav ut en reviderad utgåva av biskopsbrevet *De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext*.

De ekumeniska samarbeten som Svenska kyrkan har med framför allt Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet, ACT-alliansen, Europeiska kyrkokonferensen, Borgågemenskapen och Sveriges kristna råd, är bärande för den verksamhet som idag bedrivs inom ramen för det internationella arbetet. Sedan den 1 januari i år gäller den av kyrkostyrelsen beslutade Plattformen för ekumenik och interreligiös samverkan. Plattformen anger teologiska utgångspunkter, riktning och vägval för Svenska kyrkans engagemang under de närmaste fem åren. Plattformens inriktning och arbetets omfattning avser Svenska kyrkan på nationell nivå. Det ekumeniska arbetet som i övrigt utförs på nationell nivå syftar i huvudsak till att på olika sätt stödja Svenska kyrkans företrädare i olika ekumeniska och interreligiösa organ. Till detta arbete hör bland annat att arbeta med omvärlds- och ekumenisk analys, faktaunderlag och inte minst att föra dialog med andra kyrkor och samfund. Till arbetet hör även att anordna och delta i seminariedagar och olika möten såväl i Sverige som utomlands.

Handlingsoffentligheten och kyrkoordningens sekretessbestämmelser

Av 11 § lagen om Svenska kyrkan framgår dels att var och en har rätt att ta del av Svenska kyrkans handlingar, dels att denna rätt får begränsas bara om det är särskilt motiverat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, Svenska kyrkans ekonomiska intresse eller något synnerligen väsentligt intresse.

Begränsningar i rätten att ta del av kyrkans handlingar regleras i 54 kap. kyrkoordningen och merparten av dessa bestämmelser har sin motsvarighet i den lagstiftning som gäller allmänna handlingar. Med utgångspunkt i den offentlighetsprincip som gäller för Svenska kyrkan ska bestämmelserna i 54 kap. ge ett ändamålsenligt skydd för handlingar och uppgifter som av särskilda skäl inte bör vara offentliga. I begreppet ändamålsenligt skydd ligger också att inte fler uppgifter än nödvändigt ska omfattas av förbudsreglering, då huvudregeln är offentlighet.

Beträffande ändringar i 54 kap. gäller en särskild beslutsordning enligt 11 kap. 19 §. Beslutsordningen innebär att minst tre fjärdedelar av de röstande ska vara ense om beslutet. I annat fall får kyrkomötet ändra en sådan bestämmelse med enkel majoritet genom två likalydande beslut med mellanliggande val.

Alltsedan kyrkoordningens tillkomst har det i 54 kap. 8 § funnits ett förbud mot att inom kyrkans internationella verksamhet för diakoni och mission röja uppgifter om en samarbetspartners förhållanden i andra länder. Det har dock tidigare saknats sekretessbestämmelser i kyrkoordningen om förbud mot att lämna ut uppgifter om ekumeniska och interreligiösa förbindelser.

Beslutet på kyrkomötet 2020

Till förra årets kyrkomöte lämnade kyrkostyrelsen i sin skrivelse Ändringar i kyrkoordningen m.m. (KsSkr 2020:4), avsnitt 1, Några offentlighetsfrågor, bland annat

förslag till nya kyrkoordningsbestämmelser i syfte att åstadkomma ett sekretesskydd för uppgifter om Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser.

Kyrkostyrelsen föreslog att en ny bestämmelse, 54 kap. 8 b §, skulle införas som stadgar ett förbud mot att röja uppgifter om Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser. Förbudet skulle gälla om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att det är till skada för dessa förbindelser.

Vidare föreslog kyrkostyrelsen att det i paragrafens andra stycke skulle införas ett förbud mot att i övrigt röja uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om uppgifterna är hänförliga till ekumenisk och interreligiös verksamhet. Förbudet gäller om det av någon särskild anledning kan antas att personen i fråga eller någon närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Bestämmelserna är avsedda att kunna tillämpas på alla nivåer inom Svenska kyrkan.

Som motiv för att införa ett skydd för uppgifter hänförliga till kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser framhöll kyrkostyrelsen att de dialoger som förs ofta rymmer information om den andra organisationens eller kyrkans inre liv och förhållanden och att, för att dessa samarbeten och dialoger ska ge önskade resultat, inte alla uppgifter som hanteras i dessa sammanhang kan vara offentliga. Man anförde vidare att dialogerna i mångt och mycket påminner om diplomatiska samtal och att det i det ekumeniska arbetet förekommer sådana uppgifter som till sin natur typiskt sett är känsliga och därför inte kan röjas utan risk för att den ekumeniska förbindelsen skadas. Mot bakgrund härav ansåg kyrkostyrelsen att det fanns behov av en särskild bestämmelse som skyddar denna typ av uppgifter och där utgångspunkten – på grund av karaktären på de uppgifter som förekommer i det ekumeniska samarbetet – behövde vara ett omvänt skaderekvisit. Ett omvänt skaderekvisit innebär att uppgifterna som utgångspunkt ska hemlighållas och bara får lämnas ut om det står klart att så kan ske utan att det är till skada för Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser.

Kyrkostyrelsen anförde vidare att den nya bestämmelsen om förbud mot att röja uppgifter i Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa verksamhet även borde innehålla en särskild reglering till skydd för enskilda som deltar i denna verksamhet, då de förbindelser som redogjorts för ovan ibland sker på individnivå snarare än med en specifik kyrka eller ett samfund. Det kunde, enligt kyrkostyrelsen, också i övrigt finnas behov av att skydda uppgifter om enskilda. För att inte bestämmelsen ska stadga ett mer långtgående skydd än nödvändigt borde, menade kyrkostyrelsen, skyddet i detta avseende – till skillnad mot regleringen om förbindelser i första stycket – gälla med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär att offentlighet ska gälla som utgångspunkt för uppgifterna. Det innebär att en uppgift får hemlighållas endast om det finns någon särskild anledning att anta att ett utlämnande av uppgiften skulle kunna vara till skada eller men för berörd person eller någon till denne närstående.

Beträffande förslagets konsekvenser anförde kyrkostyrelsen i sin skrivelse följande.

Förslagen om skydd för uppgifter inom ekumenisk och interreligiös verksamhet kan förväntas främja förtroendefulla och öppna samtal och därmed underlätta för dialog med andra kyrkor och samfund.

I motion 2020:26 föreslogs kyrkomötet avslå de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna i 54 kap. 8 b §. Motionärerna menade att Svenska kyrkans verksamheter bör präglas av öppenhet och offentlighet så långt det är möjligt. Att utforma generella förbud mot utlämnande av uppgifter gällande Svenska kyrkans verksamheter, menade motionärerna, försvårar inte bara insyn och granskning av verksamheterna utan riskerar även att späda på misstänksamhet mot kyrkan och dess företrädare. Motionärerna framhöll vidare att beslut att sekretessbelägga vissa uppgifter riskerade att accelerera

antalet medlemsutträden. Man menade också att eftersom Svenska kyrkan uppstår en inte föraktfull summa pengar från offentliga myndigheter i sitt arbete, till exempel från Sida och i förlängningen då även från svenska skattebetalare som valt att inte vara medlemmar i Svenska kyrkan, borde kravet på öppenhet och offentlighet väga ännu tyngre.

I sitt betänkande över kyrkostyrelsens förslag och motionen, TU 2020:1, konstaterade utskottet att på samma sätt som offentligheten för handlingar inom Svenska kyrkan är grundläggande, är det för flertalet andra trossamfund självklart att någon offentlighetsprincip inte gäller för samfundets handlingar. I ekumenisk och interreligiös verksamhet fanns det, menade utskottet, situationer där den handlingsoffentlighet som Svenska kyrkan annars tillämpar blir ett avgörande hinder för kontakt och dialog med andra trossamfund. Förändringar i omvärlden påverkar också på så sätt att delar av denna verksamhet behöver kunna ta hänsyn till en ökad hotbild mot personer eller grupper med viss religionstillhörighet. När det gällde skyddet i 54 kap. 8 b § för uppgifter som gäller Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser delade utskottet kyrkostyrelsens bedömning att det inom det ekumeniska arbetet förekommer sådana uppgifter som till sin natur typiskt sett är känsliga och därför inte kan röjas utan risk för att den ekumeniska relationen skadas. Utskottet anslöt sig i denna del till de skäl som kyrkostyrelsen hade anfört för förslaget och föreslog kyrkomötet att, med endast en ändring av redaktionell art, anta förslaget till ändring i kyrkoordningen samt att avslå motion 2020:26. Detta blev också kyrkomötets beslut (KmSkr 2020:12).

Till utskottets betänkande fogades en reservation i vilken reservanten, såvitt gällde frågan om utökad sekretess för uppgifter inom Svenska kyrkans internationella verksamhet och samarbeten med utländska organisationer samt ekumeniska och interreligiösa samarbeten, reserverade sig mot utskottets förslag till beslut till förmån för bifall till motion 2020:26.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:94.

När utskottet förra året behandlade frågan om införande i kyrkoordningen av sekretessbestämmelser till skydd för uppgifter om Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser gjordes bedömningen att det fanns goda skäl att införa en sådan sekretessgrund. Utskottet kunde konstatera att utan de föreslagna sekretessbestämmelserna skulle väsentliga förutsättningar saknas för att skydda enskilda personer. Utskottet menade vidare att det var nödvändigt för att angelägna verksamheter ska kunna bedrivas och dialoger komma till stånd och utvecklas. Utskottet har inte ändrat sitt ställningstagande i grundfrågan.

Utskottet vill framhålla att de sekretessbestämmelser som kyrkomötet beslutade om 2020 endast har varit i kraft i drygt nio månader vilket enligt utskottet är en alltför kort tid för att det ska vara meningsfullt att utvärdera bestämmelsernas konsekvenser för kyrkans transparens och för möjligheten till informationsinhämtning för oberoende granskare.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionen ska avslås.

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Margareta Nisser-Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson, sekreterare

Beslutande: Margareta Nisser-Larsson, ordförande, Maria Johansson-Berg, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Lisbeth Göranson, Stig Eriksson, Jonas Chongera, Helena Nordvall, Hanna Unger, Linda Sjöo och Torbjörn Arvidsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Jenny Thor, Birgitta Eliasson, Sebastian Ekeröth Claussion, Linda Isberg, Sten Janson, Hans Weichbrodt, Lars Arvidsson och Jan Björkman.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.